

nad mojo hišo (40), postavim te nad vso egiptsko deželo (41). — Drugod se je zveza ohranila celo do danes; tako imamo za Mt 25, 21 pri Dalmatinu: *ti si zhes mallu bil svejst, jest hozhem tebe zhes veliko postaviti* (2 X); ta zveza je ostala preko Japlja do Ravnikarja, ki je popravil prvi čez v Zgodbah II, 265: *Ker si bil per malimu sveft, te hozhem djati zhes veliko*; na istem stališču je ostal tudi Gollmayer 1834: *kér si bil v malim svěft, te bom zhes veliko postavil*, kar se je ohranilo do zadnjega prevoda Jere-Pečjak-Snoj: *v malem si bil zvest, čez veliko te bom postavil*. Edini slovenski prevod, ki je ta čez zamenjal, je Brit. bibl. izdaja (1914): *v malem si bil zvest, nad veliko te postavim*. Karadžić ima: *u malom si mi vjeran, nad mnogijem ću te postaviti*.

Mojster Prešeren je tudi tu ostal trdo domač in ljudski. Tako poje: *ti gospoduj čez vero, misli, delo* (Krst); *Jaz pa hlače bom nosila, gospodar bom čez mošnjo* (Od železne ceste), *Al dragi taka moč je čezme dana* (Ljubeznjeni soneti 2). V teh in takih metaforičnih izrazih nam je danes čut za čez toliko opešal, da ga že preganjamo kot germanizem; toda nadrobnejša analiza nam kaže, da to ne drži ne v stvarnem ne v zgodovinskem pogledu, da je ves čez od krajevnih in časovnih zvez pa do protivnih iz istega kova in jezikovne predstave. Zato ga ne kaže preganjati še naprej in ustvarjati občutek, kakor da je uporaba čez v takih zvezah slaba, tuja ali nedomača. Zamenjavanje našega čez s predlogom *nad* z orodnikom torej ni v nobenem pogledu kaka posebna pridobitev, toliko manj, ker nam nazorno predstavo premikanja, uperjenosti čez kaj ali koga močno zabrisuje. V izrazu *jeziti se čez kaj*, čez *nered*, je *nered* bolj predmet kakor pa prislovno določilo kraja; če zamenjamo čez z *nad* + tožilnik: *jeziti se nad kaj*, se nam občutek predmeta še bolj zabriše; če pa rečemo *jeziti se nad neredom*, tedaj je občutek predmeta toliko živejši, kolikor bolj nesmiselno je vprašanje: *kje se jeziš?* — *nad neredom*; tako se potem vprašujemo *nad kom* ali *čim se jeziš?* — *nad neredom*, torej predložni predmet. Tudi s tega stališča je torej čez nazornejši in boljši.

Spočetka sem mislil, da je ubogemu čez zavdal s kakim antigermanskim praškom kak pretiran purist; no, pokazalo se je, da je našemu čez opešal živec v dobi ilirskega vpliva. Z navajanjem Vuka Karadžića seveda nikakor nočem trditi, da je kdo zavestno sprejemal te zveze iz hrvaščine, vsekakor pa je res, da je prav stik s hrvaščino oslabil živec samoslovenskemu čez, da se je začel umikati drugim predlogom. Pri ubogem čez torej ni nič krivega in preganjanja vrednega; dajmo mu zato spet staro čast in mir tudi v novi izdaji SP.

Edo Roblek

MURN ALEKSANDROV IN RUSKI ROMANTIČNI PESNIKI

Kadarkoli obširneje govorimo o našem pesniku polja, skoraj nikoli ne pozabimo dodati, da je v nekaterih njegovih pesmih opaziti sledi ruskih pesnikov Puškina, Lermontova, Koljcova. Že sodobniki so Murnu to očitali.

Tako piše 22. avgusta 1897 Župančič Cankarju: »Murn zopet posnema Lermontova, ker mu ugaja njegov ponos, s katerim prezira cel svet — a to še ni nikak vzrok, da treba Murnu hliniti čustva, katere je imel Lermontov, a katere on nima.«

V ocenah almanaha Na razstanku so se vsi recenzenti (v LZ, DS, SN) najdlje ustavljali ob Aleksandrovu, čeprav so upravičeno najbolje ocenili Grivčevo, 90 strani obsegajočo razpravo »Ruski realizem in njega zastopniki«. Aškerc je takrat zapisal med drugim: »Aleksandrovu se pozna, da je hodil v šolo k Lermontovu; to dokazuje najbolj njegov dialog ‚Knjigotržec in poet‘. V ti pesmi se je slovenski pesnik v dikciji in še marsičem naslanjal na Lermontova satiro ‚Žurnalist, čitatelj in pisatelj‘« (LZ 1898, 565—566).

Ker vidijo vsi ocenjevalci (Aškerc, Prijatelj, Silva Trdinova) v pesmi »Knjigotržec in poet« največjo odvisnost Aleksandrova od ruskega zgleda, naj spregovori pesnik sam! »Tudi jaz sem spisal (januarja že) daljšo reč ‚Knjigotržec in poet‘ v podobi dialoga, kot ima Puškin nekje, samo da sem šel jaz v popolnoma nasprotno stran« (Župančiču 13. III. 1898). O tem pravi Prijatelj v uvodu v Pesmi in romance: »Murn je posegel po slovanskih pesnikih. Najprej — najbrž po Kettejevem zgledu — po ruskih. Čital je Puškina in ga tudi prevajal (?). V almanahu je priobčil prepev Puškinovega dialoga ‚Razgovor med knjigotržcem in poetom‘ (Aleksandrova ‚Knjigotržec in poet‘ nima torej nič opraviti z nekim trigovorom Lermontova, kakor je trdil dvakrat zaporedoma Aškerc v Zvonu).« In naprej: »Ugajala mu je mimogrede tudi lirika Lermontova, trajno pa kmetiška pesem Koljcova... Izmed vseh pesnikov je čital najraje ‚kmetiške‘: Koljcova, Burnsa..., ki so pustili tudi sledi v njegovi pesmi.« Trdinova je v disertaciji Josip Murn Aleksandrov (1933) prišla do spoznanja, da »v mnogih teh pesmih (govori o Murnovih prvencih), kakor tudi še v nekaterih poznejših, ni mogoče utajiti tujih vplivov. Izprva da Aleksandrov »sploh ni mogel čitati kakega pesnika, da ne bi sam podobno, zapel in bi bilo skoro lahko iz njegovih pesmi sklepati, kaj je pravkar prebiral. Med tujimi vplivi so najvidnejši ruski.« In o Murnovi kmečki pesmi: »Murnu je služila za vzor poezija Koljcova pri izbiranju motivov in v načinu prikazovanja le-teh: Koljcov mu je vtisnil v zavest vrednost opazovanja in ljubezni do majhnih stvari ter občutje prirode« (LXII).

Ko prebiram Murnovo korespondenco, se nehote sprašujem, od kod toliko navdušenje ne le tega pesnika, ampak sploh mladega rodu zadnjega desetletja preteklega stoletja za rusko književnost. V drugi polovici preteklega stoletja je Rusija dosegla svoj največji vzpon v književnosti in se je svet začel močno zanimati zanjo. Na Nemškem je izhajala cenena knjižna zbirka »Reclam«, ki je tudi slovenskemu dijaštvu posredovala skoraj vsa pomembnejša ruska dela, seveda v nemškem prevodu. Svoj delež pri buditvi zanimanja za rusko književnost imajo prav gotovo tudi periodike (zlasti LZ, DS pa tudi RK), ki so seznanjale bralca z najnovejšimi književnimi dogajanjem na slovanskih tleh. Vloga Krekovega krožka v tem pogledu ni dognana, čeprav nam zlasti Župančičevo poznavanje maloruske pesmi že v prvi polovici devetdesetih let daje slutiti, da so se tam načrtno vzgajali ob slovanskem ljudskem pesništvu.

Prijatelj pravi, da je Murna najbrž navdušil za branje ruskih pesnikov Dragotin Kette. Trdinova je to mnenje potrdila s pričevanjem pesnikovega prijatelja Miroslava Gregorke. Kdaj je prišla Murnu v roke prva knjiga ruskih pesmi, se ne da natančno ugotoviti. Vsekakor že v petem gimnazijskem razredu ali vsaj v prvem semestru šestega. To izpričujejo ne le pesem »Vznik«, ampak tudi nekateri motivi v pesmih, ki so znani v ljudskih pesmih — ruskih, ne slovenskih.

Vloga »Zadruga«, katere član je bil Murn le nekaj mesecev, je za njegovo navdušenje ob ruskih pesnikih nepomembna. Tu se je prva generacija v glav-

nem že izmenjala (Cankar, Kette, Župančič so se vsak po svoje prav v tem času umaknili iz nje). Kolikor lahko sklepam iz zapisnikov sej in iz vpisne knjige, je ta dijaški krožek v tej dobi zastajal. Spodbuda, ki jo je dal Kette že leto pred Murnovim članstvom, je zastala, kot piše 1895 Kette sam, že ob prvi lekciji. Na sejah je bilo v prvi polovici 1896 spregovorjenega o ruski književnosti le nekaj precej primitivnih opazk.

Murnovo pismo J. Abramcu (6. III. 1897) potrjuje, da je pesnik bral vsaj že tačas ukrajinske ljudske pesmi, 28. julija 1897 imenuje v pismu N. Omerzi Puškina in Lermontova svoja »vzora in ljubljenca«. V tem času se je navdušil, kakor piše Gregorki 17. avgusta 1897 za Koljcova. To pa je čas pesnikovega zblizanja s Prijateljem in Grivcem. Po izjavi še živečega Murnovega sošolca Grivca se je začela okoli Prijatelja zbirati skupina gimnazijcev, ki jo je družilo zanimanje za ruski jezik in rusko literaturo. Alojzijeviški prefekt Josip Debevec je zvedel za Prijateljevo in Grivčevo učenje ruščine, ju spodbujal in jima svetoval. Navduševal ju je zlasti za Lermontova. Prijatelj pa se je zblizal z Murnom šele po šesti šoli, ko je stopil iz Alojzijevišča. »V višji gimnaziji smo se vzajemno podpirali, si posojali knjige in brali glavna dela ruskih književnih velikanov. Našim povprečnim sošolcem so se zdeli pisatelji (Gogolj, Tolstoj, Dostojevski idr.) nekam tuji in dolgočasni. To nam je bilo merilo, kdo ima čut in umevanje za umetniško stran leposlovja, koga pa mikajo le spretno pripovedništvo in lepe zgodbe. V VII. gimnazijskem razredu sem se seznanil z J. Murnom. Njegovo zanimanje za ruske klasike, znanje ruščine in branje ruske literature nam je bil že neki znak za nadpovprečni pesniški talent« (I. zvezek Izbranih esejev I. Prijatelja, 1952, VII, VIII, XV). To »ozračje« okoli skupinice gimnazijskih rusistov, se mi zdi, je »krivo« Murnovega kar premočnega navdušenja in zgledovanja pri Rusih. (Grivec v almanahu kar kliče slovenske ustvarjalce, naj se naslonijo na Ruse.) V prvih Murnovih pesmih (iz leta 1895, 1896) je čutiti sorazmerno šibak odmev ruske poezije. Tem močnejši pa je v almanahovskih pesmih. Tu je dosegel svoj vrh. Ko se je ta družba razšla, je ruski vpliv pri Murnu skoraj povsem izginil. Seveda ne utemeljujem tega le s spremembo okolja (Dunaj, Župančič, dekadenca). Tu gre predvsem za pesnikovo občutenje neke notranje sorodnosti med poezijo Puškina, Lermontova, Koljcova in njim samim. Kadar že koga od ruskih pesnikov zavestno posnema, ga zato, »ker svojih čutil ne bi mogel drugače izraziti« (Murnov stavek). Prav zato ne navajam samo resničnih odmevov ruske romantične poezije pri našem pesniku, ampak skušam utemeljiti njihov nastanek v nekaterih notranjih sorodnostih med pesniki ruskega rodu in Aleksandrovom.

Ena skupnih črt, lastna skoraj vsem lirikom, je mladostno razočaranje, zaničevanje sveta, pri našem pesniku bolj nezaupanje svetu, in ponos, da stoje kot umetniki in kot ljudje visoko nad povprečnostjo. Zaničevanje sveta, zlasti pa ponos je pri obeh Rusih pogojen že v njunem rodu in vzgoji. Tematika ponosa je v Puškinovih pesmih nerazdružno zvezana s kultom pesnika in z vzvišenostjo njegovega poklica. Za Lermontova pa govori dovolj odlomek iz njegove pesmi »Ja ne hoću, čtob svet uznal«: »Ukor nevežd, ukor ljudej / Duši vysokoj ne pečalit, / Puskaj šumit volna morej — / Utjos granitnyh ne provalit. // Ego čelo mež oblakov / On dvuh stihij žilec ugrjumyj / I krome buri da vetrov / On nikomu ne verit dumy.«

Prijatelj sklepa, da ima Murnov ponos svoje korenine v okolju Šempetra, v katerem je rasel. Ta ponos je pozneje odseval v njegovih kmetiških pesmih in je bolj bahavost, prirojena tako premožnemu obrtniku kot kmetiču, ki je

ponosen na svoja polja, žrebce, domačijo... Toda pri Aleksandrovu se srečujemo tudi z drugačnim ponosom. To je notranji ponos, značilen za ves rod moderne. S tem ponosom si upa človek z dna družbe stopiti pred Almo kot enakopraven partner. Ta ponos zanika družbene predsodke, šempetrski jih priznava in spoštuje. In tak ponos mu je dala lahko le zavest lastne ustvarjalne moči. Iz te zavesti je vznikla pesem »Moj amulet« in ni naključje, da jo je postavil na čelo »Mladim pesmim«, takoj za zdravico. Bila je njegova izpoved.

Misel Lermontova, da svetu ne more zaupati svojih bolečin, ker ga ljudje ne bi razumeli, in Murnovo prepričanje, da »nôsi svojo bolečino v sebi, svet še svojih ne zna ozdraviti« (Neumen je, kdor toži), sta pri obeh pogojena v sorodnem občutju. V zadnji pomladi Murn trpko spoznava: »Jaz sem topol samujoč, / ki ne seje in ne žanje...« (Prišla je jesenska noč, 1901). Lermontov je ob očetovi smrti začutil podobno bolečino: »Nenužnyj člen v piru ljudskom, / Mladaja vetvľ na pne suhom, / V nej soku net, hotľ zelena — / Dočľ smerti — smertľ ej suždena.«

Tu smo pravzaprav naleteli še na drugo črto vseh treh — na tematiko osamljenosti. Ta je morda najmočnejše pogojena v njihovem življenju. 22-letni Puškin ugotavlja: »Pod burjami sudľby žestokoj / Uvjal cvetuščij moj venec — / Živu pečalľnoj, odinokoj / I ždu; pridjot li moj konec?« (Ja perežil svoji želanľja). Kako soroden mu je naš pesnik, ko se mu podirajo zadnje nade! »Brez ljubezni hodim jaz / in brez nad po sveti, / lahko bo poslednji čas, / lahko bo umreti...« (Pesem, iz zadnjih dni).

V marsikateri Puškinovi pesmi iz teh let (1820—1825) je težišče prav na tej bolečini (Tavrida, Ob obletnici liceja, poslanica A. Kernovi). »Pečalen ja, so mnoju druga net, / S kem dolguju bi ja zapil razluku — / Komu by mog požatľ ot serdca ruku / I poželjat vesjolyh let. / Ja pľju odin...« Tudi Aleksandrov zaman čaka prijatelja na peronu, vlaki odhajajo, ljudje ga ne poznajo... »On brez drugov vdanih, / Skoro vsakdo mu je tuj / Src zvestih čaka vdanih...« (Na peronu, 1897).

O Lermontovu vemo, da je to bolečino večkrat razkril (Odinočestvo, Stansy idr.). »Demon« je pravzaprav eno samo veliko pesnikovo spoznanje, da je njegovo sožitje s svetom nemogoče. Morda še pretresljiveje kot v »Demonu« je izpovedal svojo osamljenost v pesmi »Utjos«. Skala sredi pustinje, sama, le po naključju zaide pod noč k njej kak oblaček, ki zjutraj odhiti z vetrom naprej, sama pa ostane tam in v njenih gubah se zbirajo solze... Pri Murnu srečujemo to tematiko že v prvih njegovih pesmih. Tam morda samo bolečino, da nima človeka, ki bi se mu potožil (Nositi bol, to je hudo, 1896), ki se pozneje stopnjuje v skoraj brezupno iskanje prijatelja (Na peronu, 1897) in vse bolj prehaja v resignacijo (Tožno samemu, 1898).

Pri osemnajstletnem Puškinu je mogoče misel, da je že preživel mladost (Knezu A. M. G.), bolj manira kot resnično spoznanje. Ne pa tri leta kasneje, ko je že v pregnanstvu: »Ja lšču slepoj ego nadežde, / Ja molod junostľju čužoj, / I govorju: tak bylo prežde / V vremja ono i somnoj...« (Aleksejeviču). Murn ima podobne misli v dveh svojih pesmih (V ravnodušľu, Slutnja, obe iz jeseni 1899). Pesnikova biografija nam bo potrdila, ali je bilo to spoznanje dvajsetletnika upravičeno.

Sorodnosti med Murnom in Lermontovom v fantovski motiviki so seveda tako splošne, da jih ne obravnavam posebej. Opozoril bi le na eno, dve vzporednosti. V bolečini ne morejo ne enemu ne drugemu pomagati »bratje« —

sonce, veter ... (Ti moreš sonce — Ne ty, no sudbba). Fantovsko svobodo zelo cenita, ponos jima ne dopušča, da bi se poniževala pred dekletom (Od Save mrzel veter, 1901 — Ja ne unižus pred toboju). Najbolj pa sta se oba približala v idealizaciji detinskega življenja v divji, še neskajljeni naravi, kjer svet ne more zastrupiti že otroka s svojim hinavstvom in prevaro (Lermontov »Mcyri«, Murn »Mladostna romanca«).

»Mladostno romanco« je Murn ustvarjal po maturi. Ni dvoma, da je ta pesnitev močno idealiziran odblesk pesnikovih detinskih dni na deželi in tiha obtožba sveta, ki ga je iztrgal od tod. To je detinstvo otroka, ki mu je usoda vzela starše in mu je te nadomestila narava, ki ga je čustveno navezala nase. Junak Murnove pesnitve Egit je rasel v prostosti, odkar se je zavedal; ljudi, razen starca, ki je skrbel zanj, ni poznal, le blede mu je v spominu podoba umrle matere. Okvir »Mcyri«: Ruski general je pripeljal mladega ujetnika iz Gruzije. Ker je deček na poti omagal, ga je vzel v oskrbo star menih iz bližnjega samostana. Na videz se je fant počasi vživel v novo okolje, vendar ko bi moral obleči meniško kuto, neko noč izgine. Najdejo ga po treh dneh, umirajočega. Njegova izpoved o teh treh dneh življenja, ki jih je spet preživel v svobodi, in spomini na detinstvo, ki so se mu ob tem zbudili, nosijo osrednjo težo te pesnitve. Prav ta izpoved o mladih dneh čustveno sorodno vpliva na bralca kakor Murnova pesnitev. V prostem prevodu: »Želiš vedeti, kaj sem videl v prostosti? Razkošna polja, holme, pokrite z vencem dreves, ki so se objemala kot bratje v kolu, videl sem grudi temnih skal, ki jih je razdelila voda — in spoznal sem njih hrepenenje: čakajo novega snidenja. Toda nikoli več se ne bodo sešle ... Videl sem gorske hrbte, fantastične kot sanje, ko so v jutranji zarji žarele njihove strmine kot oltarji v nebesni sinjini ... O, kako rad bi se objel z viharjem, z očmi sledil oblaku, z roko lovil blisk ...«

Morali bi primerjati celotna osrednja dela pesnitev, da bi bila sorodnost občutnejša. Ta zanos v naravi je edinstven v vsej Murnovi poeziji. Če bi upoštevali misel, ki se ob branju Murnove poeme sama od sebe vsiljuje, da je namreč nadaljeval neohranjeni del pesmi z begom gojenca izza samostanskih (marijaniških!) zidov v prostost — bi lahko še podkrepili tezo o poskusu avtobiografske upodobitve mladih dni — čeprav bi bila obenem podkrepljena tudi misel o fabulativni sorodnosti slovenske pesnitve z rusko. V »Romanci« so izrazito romantične prvine, ki jih sicer v Murnovem ustvarjanju redko srečujemo (skrivnost otrokovega rodu, romantika v naravi).

Zakaj je oba pesnika tako privlačil ta motiv? »Mračen in osamel sem zrasel v somračnih stenah — v duši otrok, po usodi menih — nikomur nisem mogel reči svetih besed ,oče' in ,mati'« (Mcyri). Mar ni to tragedija življenja obeh pesnikov?

To so najopaznejše sorodnosti Murnove poezije s poezijo Puškina in Lermontova. Razumljivo se mi zdi, da se je egocentrična mladostna lirika vseh treh ponekod približala ali celo srečala. Problematika lirike vsakega izmed njih je tako globoko pogojena v njegovem lastnem življenju, da bi bilo na takih mestih neprepričljivo še ob takih sorodnostih postaviti kakršnokoli tezo o Murnovem zgledovanju pri obeh Rusih. Rad bi opozoril še na nekatere vzporednosti, ki bi lahko bile pri Murnu reminiscence. Ko sem se že ustavil ob poemi »Mcyri«, naj spomnim na opis razpadajočega samostana pod Kavkazom in kapelice nekje iz ljubljanske okolice. »Tak sred samotnega polja / vsa prazna, prana od dežja / kapelica temna molči — / nikjer kadila prošlih dni, / nikjer več sveč, več boštva ni ...« (24. februarja 1898). »Z vrha gore / še danes vidi

se pešpot / stebri, kjer bil nekoč je vhod / zvonik in kupole obok. / A zdaj ne žge se več pod njim / kadila blagodejen dim, / ne čuje več se pozno v noč / menihov svetih glas pojoč...» (Mcyri).

Ali pa misel, da hite oblački nočevati na gore. Lermontov: »Nočevala tučka zolotaja / Na grudi utjoša velikana, / Utrom v putj umčalasj rano / Po lazuru veselo igraja. / No ostalsja vlažnyj sled v morščine / Starogo utjosa...» (Utjos). Murn: »Tam za sinje gore / nočevati oblački hite... (Večer, 1898). Miselni prenos: »Hitite, oblački, / hitite, potujte / na mojo glavo / na nji nočujte...» (Hitite, oblački). In v pesmi »Med nebom in zemljo« (oblaki so pustili svojo sled na vrhovih gora): »Oblaki so se razkadili... / blešče vrhovi zmitih skal.«

In Koljcov in Murn?

Tu bi rad spregovoril le o sorodnosti njune kmečke lirike. Najžlahtnejši del poezije obeh je prav njuna kmečka pesem. Koljcov, sam sredi kmečkega življenja, tudi le za spoznanje bolj izobražen od neukega mužika, se je lahko vživel v kmetovo miselnost, v njegove radosti in njegovo trpljenje. Zato je njegov odnos do narave tipično rustikalen. Narava mu je živo bitje, njegov gospodar in hlapec obenem. Zato Koljcov personificira naravo, z njo se pogovarja, se ji toži. Njemu je še več ko preprostemu kmetu: prijateljica mu je, edina stvar, ki mu sploh hoče biti tako blizu. K njej se zateka od doma, kjer so razmere neznosne. Med ljudmi ne najde prijatelja, dekle, v katero se je zaljubil, je njegov brezsrčni in preračunljivi oče prodal nekemu donskemu graščaku. Prav v tem, da njegova poezija ni zgolj opevanje kmetovega sožitja z naravo, ampak predvsem odsev pesnikove lastne bolečine, občutene z dojetjem preprostega kmečkega človeka in izražene z jedrnato govorico, se približuje ljudski pesmi in se loči od drugih pesnikov nekmetov, ki jih je zamikal ta svet.

Murn ni doma s kmetov. Gost je tam, meščanski človek, ki je prišel sem le počivat in si nabirat novih moči. Opazuje kmeta, mnogo podrobnosti vidi, ki jih kmečki človek ne opazi, ker so mu prevsakdanje. Pesnik se vživlja v to življenje, toda največkrat ostane samo opazovalec, čeprav sam močno prizadet. Zato se bralcu zdi Murnova pesem bolj odsvitanje življenja na vasi. Pri Koljcovu ne — on živi s kmetom isto življenje.

Primerjanje poezije obeh pesnikov mi ni pokazalo globljih vplivov tega ruskega pesnika v Murnovi kmečki liriki, pa čeprav je to pesnik, ki je Murna od vseh ruskih najbolj privlačil tja do zadnjih dni, ko mu na primer Puškin ali Lermontov že zdavnaj nista več »zadostovala«, in čeprav je toplo priporočal svojim »učencem« — Janku Polaku, Vidi Jerajevi, Zorani Trojanškovi, Franu Žgurju — naj bero Koljcova in se ob njem učijo. Kmečka motivika je zaživela v Murnovi poeziji, ko se je že znal varovati tujih vplivov. (Vse te pesmi so iz poalmanahovske dobe.) Verjetna pa se mi zdi misel, da je prav Koljcov navdušil našega pesnika za to pri nas novo motiviko (tako S. Trdinova). Pesnik je potoval po Primorski že v počitnicah 1896, 1897, pa vendar ni v njegovih pesmih sledi njegovega stika s kmečkim življenjem. Razumljivo se mi zdi, da sta se odslej v motiviki (v ožjem pomenu besede) pesnika večkrat srečala, ko je Murn spoznal življenje na vasi, njeno radost, tegobo in vraževernost na lastne oči in ko je včasih svojo misel skušal izraziti s kmetovimi besedami (Želja po nevesti).

Sorodnost med liriko obeh vidim v skladnosti in zlasti pri Murnu največkrat v neskladnosti osebnega razpoloženja z razpoloženjem vasi, v naravi (primeri Koljcov, »Kosarj«; Murn, »Semenj«). Murn se je navduševal za Kolj-

cova predvsem zato, ker je našel pri njem sorodno občutje, otožno melanholijo, ki je sanjavemu mestnemu otroku tako ugajala. Tako je razpoloženje obeh pesnikov na primer v poletnem jutru: »Že dan za gorami se svita / in veje že jutranji hlad, / v meglo še dežela zavita / in sanja še stari grad. / Na daljnem zbledelam tam vzhodu / iz noči mladi dan krvavi / po ranem, po vetrnem svodu / oblaček vesel se podi...« (Srpan). »V dali tam tiho i prijatno / Raskinulasъ berjozy tenъ / I svetit nebosklon otradno / I tiho vshodit novyj denъ. / Tam vešnyj, rezvyj veterok / Igraet, plešetsja s listjami / I darit laskami cvetok« (Utešenje).

Rad bi opozoril še na nekatere sorodnosti, ki jih ne moremo postaviti v odvisnost od Koljcova: »Radost šla je, a prišla / žalost in vse njene hčere / trpkost, zlost et cetera / pa še zamera vrh zamere« (Otožnost). »Radost prošumela / Bez ljubvi, bez sčastija / Po miru skitajusъ / Razojdusъ s bedoju / S gorem povstrečajusъ« (Gorkaja dolja). »Ali ti si zvezda, / ki trepečeš vrh neba, / ali misel le otožna, / ki miru nocoj ne da?« (Vprašanje). »V duši človeka / Vznikajut misli / Kak v dali tumanoj / Nebesnye zvjozdy« (Poet). In še: Koljcov, »Ne šumi ty rožъ«; Murn, »Žalost«, pred 1899.

Takih reminiscenc bi našli še nekaj v Murnovi poeziji. Toda precej problematičen bi bil očitek našemu pesniku, da si je na primer misel o begu sreče izposodil drugje, da ni mogla prav v njem, neodvisno od Koljcova, vznikniti paralela misli — zvezde ipd. S tem pa tudi ne izključujem možnosti, da se mu je prav taka in ne drugačna primerjava ali misel vrinila v zavest pač zato, ker jo je nekoč že nekje zasledil. To pa je tudi vse, kar moremo reči ob takih primerih.

Ocene in poročila

SLOVENSKA SLOVNICA V NEMŠČINI

Danski slavist Svane je v nemščini izdal slovnico slovenskega knjižnega jezika¹ za neslovenske slaviste. Razumljivo je, da se je v knjigi omejil zlasti na posebnosti, ki so za slovenščino značilne in zaradi katerih je slavistom mikavna. Že s te strani je slovnica za nas veliko opozorilo, saj nam kaže naše dolžnosti v obravnavi slovenščine, tudi v knjižni obliki. Svanejeva knjiga razodeva zanesljivo poznanje, čeprav se bo domačin pogosto ustavil, zlasti ob naglasih, in oporekal; slednjič bo pa moral vendarle priznati, da nedoslednosti ali nedognanosti ni zakrivil pisec sam, marveč mi doma, ker stvari nismo dognali. Kako bi jih torej mogli zameriti slovníčarju danskega rodu, če pa mora zajemati podatke iz nad 50 let starih virov in pripomočkov, ko pa novejših ni? Zato knjiga v celoti zasluži vse priznanje in pohvalo. Sami bi se pa morali ob nji globoko zamisliti in se resno vprašati, ali je vse naše praktično slovníčarjenje zadnjih 30 let na pravi poti.

Opombe v naslednjem torej niso očitek Svaneju in njegovi slovnici, marveč nam samim, ker v 40 letih, kar gojimo slovenščino na lastni univerzi, nismo ustvarili zanesljivih sodobnih pripomočkov, po katerih bi se tuj slavist mogel poučiti o našem knjižnem jeziku, tudi o takih drobnostih, kakor so naglasne intonacije v knjižni slovenščini. Edina opomba, ki bi jo mogel pripisati neposredno na račun avtorja, je poleg nekaterih drugih malenkosti spozaba (lapsus) v § 119, kjer navaja pod 2) za 1. os. dv. končnico *-sya (-sve)* namesto *-va (-ve)* pri glagolih *bova, dava, greva, veva*

¹ Gunnar Olaf Svane, *Grammatik der slovenischen Schriftsprache*. Kopenhagen 1958. Str. 152.